

De sociaal-democratie en het socialistisch offensief in Latijns-Amerika

Onder de belangrijkste veranderingen die de laatste jaren in Latijns-Amerika tot stand gekomen zijn, dient de in toenemende mate actieve interventie en het toenemend gewicht van de Europese sociaal-democratie in het politieke leven van dit kontinent onderstreept te worden. De Conferentie van de Europese en Latijns-Amerikaanse politieke leiders voor Internationale Socialistische Solidariteit, die in mei 1976 tot stand kwam met deelname van de belangrijkste voormannen van de Europese sociaal-demokratische en socialistische partijen en van talrijke Latijns-Amerikaanse partijen met sociaal-demokratische, travaillistische of populistische inslag, geeft het begin aan van een nieuwe etappe in de politieke activiteit: de socialistische Internationale, waarvan Willy Brandt in november van datzelfde jaar voorzitter was geworden, en die tot dan toe een gesloten klub van de Europese sociaal-democratie was geweest, vormt zich om tot een actiecentrum met een actieve rol in de «Derde Wereld» en dan vooral in Latijns-Amerika. De steun aan de sandinistische revolutie in Nicaragua, de succesvolle tussenkomst teneinde de elektorale zege van een partij die aanleunt bij de socialistische Internationale te vrijwaren in de Dominikaanse Republiek in 1978, en het actuele trotseren van het Noord-Amerikaanse imperialisme naar aanleiding van El Salvador zijn slechts enkele voorbeelden van de activiteit van de socialistische Internationale in de politieke ontwikkelingen van deze regio. De programmatische verklaring van Santo Domingo tijdens de eerste regionale conferentie van de socialistische Internationale voor Latijns-Amerika en de Caraïben (mei 1980), drukt de intenties van de «socialistische, travaillistische en anti-imperialistische» partijen van deze regio in hun duidelijkste vorm uit: ze spannen zich in om «*in samenwerking met de democratische en progressistische organisaties van de ontwikkelde landen een krachtdadige solidariteitsbeweging met de volksbewegingen van de wereld uit te bouwen.*» (Nuva Sociëdad, no. 47, maart-april 1980, p. 167). Het gaat hier niet enkel om een propagandistische intentieverklaring: in zijn rede aan het tweede kongres van de Cubaanse KP in december 1980 verklaart Fidel Castro dat «*Latijns-Amerika is omgevormd tot een van de permanente aktieterreinen van de sociaal-democratie*» en hij acht (in de huidige situatie) «*de sociaal-demokratische participatie en de sociaal-demokratisering van oude bourgeois- en oligarchische partijen een positief element. Zij breiden de kracht en het terrein van de strijd tegen de overheersing van het Noord-Amerikaanse imperialisme uit.*»

Om deze verandering in het politieke gezichtsveld van Latijns-Amerika naar waarde te kunnen schatten, dient men de situatie van de jaren zestig in herinnering te houden. De socialistische Internationale was quasi-onbestaande in Latijns-Amerika, terwijl haar partijen voor het overgrote deel niet meer dan sekten waren, welke zich vooral onderscheidden door hun onvoorwaardelijk antikommunisme, wat hen er vaak toe bracht samen te

werken met het imperialisme. De Latijns-Amerikaanse linkerzijde, die in deze periode inspanningen leverde om de anti-imperialistische strijd een impuls te geven op basis van het — geïdealiseerde — model van de Cubaanse revolutie, had weinig sympathie voor een Europese sociaal-democratie die zich vaak medeplichtig maakte aan het imperialisme (bijvoorbeeld ten tijde van de oorlog in Vietnam). De sociaal-democratie manifesteerde zich als een gezant van het imperialisme, als een fundamenteel contrarevolutionaire politieke tendens, en geenszins als een onafhankelijke macht of een mogelijk steunpunt voor de progressistische krachten van Latijns-Amerika.

Nu is dit beeld radikaal gewijzigd. Men moet aandacht schenken aan de nieuwe lijnen van het offensief van de internationale sociaal-democratie. Aangezien er geen klassieke sociaal-democratie bestaat op dit continent (met de mogelijke uitzondering van enkele kleine Argentijnse partijen die zich beroepen op het erfgoed van de IIe Internationale), heeft men samenwerking gezocht met meer heterogene politieke krachten, vaak van populistische origine, die in essentie burgerlijke en kleinburgerlijke reformistische tendenzen vertegenwoordigen: bijvoorbeeld de Apru in Peru, de Acción Democrática in Venezuela en de PLN in Costa Rica. De nieuwigheid in de politiek van de socialistische Internationale bestaat niet enkel in de inspanning om een coördinatie tot stand te brengen in de activiteiten van zeer uiteenlopende «*reformistische*» partijen die, gegeven de «*gematigdheid*» en de wazigheid van hun ideologie, verschijnen als aanvaardbare bondgenoten in een even wazig plan voor een «*demokratisch socialisme*» dat de kapitalistische structuren onaangeroerd laat. De nieuwigheid ligt vooral in de bewuste poging om de samenwerking te verkrijgen van nieuwe politieke krachten die op geen enkele wijze kunnen worden gekarakteriseerd als sociaal-democratisch, gezien de geringe mate waarin zij duidelijk socialistische programmatische doeleinden en een politieke praktijk gebaseerd op de strijd van de massa's nastreven. Dit is het geval met de Boliviaanse MIR, maar ook met het Nicaraguaanse FSLN en het Salvadoriaanse MNR, dat deel uitmaakt van het FDR. Ook de Braziliaanse TP, een partij die de uitdrukking vormt van de arbeidersbeweging en die erg gewaardeerd wordt door de socialistische Internationale, moet hier vermeld worden, ondanks het feit dat ze niet heeft deelgenomen aan de congressen van de socialistische Internationale, zoals men heeft kunnen vaststellen ten tijde van het bezoek van Lula aan Europa in het begin van 1981.

Om een dergelijke samenwerking tot stand te brengen moest de sociaal-democratie principes opgeven die ze gedurende decennia als onaantastbaar had beschouwd:

- 1) Haar traditioneel antikommunisme, dat elke vorm van samenwerking met kommunistische partijen uitsluit (een «principe» dat nog steeds in voege is in West-Duitsland zelf). De socialistische Internationale aanvaardt nu dat bepaalde van haar leden (bijvoorbeeld de Salvadoriaanse MNR) of sympathisanten (de Boliviaanse MNRI en MIR) in coalitie met de kommunistische partij van hun land opereren;
- 2) De afwijzing van de gewapende strijd als weg naar de macht. In specifieke gevallen aanvaardt men de gewapende strijd om diktatoriale of repressieve regimes omver te werpen (bijvoorbeeld Nicaragua en El Salvador);
- 3) De vijandigheid tegenover alles wat verder ging dan een louter repre-

sentatieve democratie en wat een democratie op basis van een mobilisatie van de massa's buiten de bestaande wettelijkheid teweegbracht. De Europese sociaal-democratie aanvaardt in Latijns-Amerika voortaan strijdmethodes die ze verwerpt in haar eigen landen. Dit verdient onderlijnd te worden, vooral in het geval van de Duitse sociaal-democratie, die traditioneel geïnspireerd is door een *orthodoks* antikommunisme. Het gaat trouwens om de partij met het grootste gewicht in de socialistische Internationale, niet alleen vanwege het prestige van haar voorzitter Willy Brandt, haar rol als regeringspartij in de tweede kapitalistische grootmacht en haar financiële bijdrage (volgens James Petras betaalt ze 60 % van de kosten van de Internationale, zie artikel in *Le Monde Diplomatique* van juni 1980), maar evenzeer vanwege het feit dat het waarschijnlijk de enige partij is die over een eigen apparaat — een zeer efficiënt apparaat — beschikt om haar buitenlandse politiek te voeren. Men mag de rol van de Friedrich Ebert Stichting, die meer permanente vertegenwoordigers in de verschillende Latijns-Amerikaanse landen heeft dan de socialistische Internationale of alle andere Europese sociaal-demokratische partijen samen, niet onderschatten. De politieke stichtingen, verbonden met de partijen die vertegenwoordigers in de verschillende Latijns-Amerikaanse landen heeft dan de socialistische Internationale of alle andere Europese sociaal-demokratische partijen samen, niet onderschatten. De politieke stichtingen, verbonden met de partijen die vertegenwoordigd zijn in het parlement, zijn instellingen *sui generis* in de Westduitse politiek (naast de Ebert-stichting, die sociaal-democratisch is, bestaat er de christen-democratische Adenauer-stichting, de liberale Naumann-stichting en de — zeer rechtsgezinde — Seidee-stichting, die verbonden is met de Beierse CSU). Hun fondsen zijn bijna volledig afkomstig van de staat, maar zij verschijnen als onafhankelijke entiteiten, zowel tegenover *hun* partijen als tegenover hun basis, welke hun activiteiten niet in detail kennen en hen met des te meer reden niet kunnen controleren. De Ebert-stichting, de voornaamste van deze instellingen, heeft een bijzonder gewicht omdat de sociaal-democratie regeert (bij de eventuele vestiging van een nieuwe coalitie zou zij haar fondsen in geen geval verliezen). Zij vormt tegelijkertijd een politieke uitdrukking van de sociaal-democratische stroming (vanuit deze positie neemt ze soms de *uitvoerende* taak van de socialistische Internationale op zich) en een complementair deel van het staatsapparaat, niet alleen omdat zij gefinancierd wordt door officiële fondsen, maar ook omdat ze de rol van parallelle dienst in het buitenland speelt, vooral daar waar de diplomatieke vertegenwoordigers ondoeltreffend zijn of niet kunnen handelen. Bij een doorgedreven analyse vormt de Ebert-stichting de duidelijkste weerspiegeling van de *verstaatsing* van de Duitse sociaal-democratie. Haar activiteiten in Latijns-Amerika zijn veelvoudig. Zij bestaan voor een aanzienlijk deel in de promotie van wetenschappelijk onderzoek rond de economische, sociale en politieke realiteit van de verschillende landen (uitgevoerd door Duitse beursstudenten en Latijns-Amerikaanse onderzoekers). De resultaten worden gedeeltelijk gepubliceerd, en ten dele beschouwd als informatie ter beschikking van de Stichting, welke ze doorgeeft aan de staat, haar geldschieter. De Stichting organiseert seminars van experts omtrent de meest uiteenlopende onderwerpen (gaande van de landbouwhervorming tot de *massamedia*), evenals de vormingskursussen voor de kaders van vakbonden en koöperatieven, en bovendien steunt

ze ook rechtstreeks bepaalde politieke partijen, bijvoorbeeld naar aanleiding van hun verkiezingscampagnes.

De Duitse sociaal-demokratie heeft aangetoond dat men door goed berekende interventies de politieke fysionomie van een gans land kan veranderen. Zij heeft een groot succes behaald op het Iberisch schiereiland voor en na de val van de diktaturen in Spanje en Portugal. De Portugese PS is gesticht in ballingschap in een school van de Ebert-stichting in Duitsland, en zij heeft zich kunnen ontwikkelen dankzij stevige financiële steun en dankzij de medewerking van Duitse experts. Ze heeft een succesvolle campagne geleid tegen de kommunistische partij en de radikale linkerrijde en ze heeft uiteindelijk een regering gevormd die, verre van aan te vangen met de opbouw van een socialistische maatschappij, pogingen heeft ondernomen om de fundamentele verworvenheden van de revolutie van 1974 te vernietigen. Ook in Spanje heeft de PSOE hulp verkregen van de sociaal-demokratie en, wat waarschijnlijk nog belangrijker is, de steun van de Duitse vakbonden voor de opbouw van de UGT. Op die manier heeft men de mogelijkheid van de oprichting van één enkele vakbondscentrale teniet gedaan. Vandaag de dag spelen de vertegenwoordigers van de Spaanse en Portugese socialistische partijen — met inbegrip van Felipe Gonzales en Mario Soares — een zeer belangrijke rol in de partijdiplomatie, die het offensief van de socialistische Internationale in Latijns-Amerika vergezelt.

Nu moeten we overgaan tot een onderzoek van de verklaringen die tot nu toe gegeven zijn omtrent het offensief van de socialistische Internationale in Latijns-Amerika en omtrent de overwegende rol van de Duitse sociaal-demokratie in dit kader. Tot voor enkele jaren geloofden vele waarnemers nog dat er een soort arbeidsverdeling met het Noord-Amerikaanse imperialisme bestond: de sociaal-demokratie kon tussenkomen en bondgenoten zoeken in gematigde anti-imperialistische kringen, waar de Verenigde Staten te sterk gediskrediteerd waren, vooral na het volledige failliet van de Alliantie voor de Vooruitgang, en hun steun aan de coup tegen de regering van Salvador Allende. Men kan niet ontkennen dat er, op de gemeenschappelijke basis van het antikommunisme, vormen van geheime samenwerking tussen de Verenigde Staten en de Europese sociaal-demokratie hebben bestaan in het verleden. Maar naarmate de inter-imperialistische concurrentie meer op de spits gedreven wordt, ontstaan er steeds duidelijker wordende conflicten. Reeds in 1975 sloten Duitsland en Brazilië een verdrag over kernenergie, openlijk tegen de wil van de Verenigde Staten in. Nu zou het absurd zijn om de tegenstelling tussen de Verenigde Staten en de socialistische Internationale met betrekking tot El Salvador te interpreteren als een soort *arbeidsverdeling*.

De interpretaties die een verband leggen tussen het politieke offensief van de sociaal-demokratie en de expansie van het Duitse kapitaal door rechtstreekse investeringen in Latijns-Amerika zijn ernstiger te nemen. Er bestaat ontegensprekelijk een samenloop in de tijd: de sociaal-demokratie regeert sinds 1966 (als meerderheidsmacht sinds 1969) en sindsdien constateert men een forse toename van de Duitse investeringen in bepaalde Latijns-Amerikaanse landen (in de eerste plaats Brazilië, vervolgens Argentinië en Mexico). De Duitse multinationals zijn er in geslaagd reële economische imperia te vestigen in de meest ontwikkelde landen van de regio, voornamelijk in de auto-industrie, de elektronika, de chemische nij-

verheid en de metallurgie. Volkswagen do Brasil, dat tot een recente datum meer dan de helft van de auto's in Brazilië produceerde, vormt een symbool voor de expansie van het Duitse kapitaal.

Uit dit alles heeft men de konklusie willen trekken dat de Duitse sociaal-demokratie, ook in haar activiteiten op het vlak van de socialistische Internationale, slechts een afgevaardigde van het kapitaal van zijn land is. Door de politieke en sociale voorwaarden te scheppen voor de vestiging van haar multinationals heeft ze het terrein geëffend. Wanneer we de feiten nader analyseren, lijkt het ons alleszins moeilijk het bestaan van een dergelijk rechtstreeks verband, dat de specificiteit van de sociaal-demokratie zelf zou opheffen, aan te nemen.

In de eerste plaats is het niet waar dat de activiteit van de socialistische Internationale zich vooral ontwikkelt in die landen waar het Duitse kapitaal gekoncentreerd is. De politieke interventies van de socialistische Internationale hebben plaatsgevonden in die gebieden of landen waar het rechtstreekse belang van het Duitse kapitaal gering, om niet te zeggen onbestaande is. Dit is het geval met Chili, waar de sociaal-demokratie de coup van Pinochet veroordeeld heeft en de slachtoffers van deze coup aanzienlijk gesteund heeft. Dit is ook het geval met Bolivië, waar de socialistische Internationale de progressistische koalitie UDP, die in 1980 de verkiezingen gewonnen heeft, gesteund heeft (gedurende een bepaalde periode is het regime van Garcio Meza zelfs officieel veroordeeld geweest door de Westduitse regering). In werkelijkheid is het de afwezigheid — en niet de aanwezigheid — van het Duitse kapitaal (dat steeds bereid is repressieve regimes te aanvaarden wanneer het er om gaat haar eigen belangen veilig te stellen), die de sociaal-demokratie toelaat te handelen volgens de programmatische principes van de socialistische Internationale, met name het steunen van de pluralistische demokratie, van de organisatie van de arbeidersklasse en van bevrijdingsbewegingen die diktatoriale of repressieve regimes willen omverwerpen. Men kan dit ook vaststellen in Centraal-Amerika: het Duitse of Europese kapitaal heeft geen substantiële belangen in Nicaragua of El Salvador, en niemand zou met ernst kunnen beweren dat de steun die gegeven is aan de Sandinistische revolutie of aan het Salvadoriaanse FDR tot doel heeft het terrein te effenen voor de ontwikkeling van de Duitse multinationals.

Wat gebeurt er in feite in de landen waar het Duitse kapitaal aanzienlijke belangen heeft? Het is niet toevallig dat de socialistische Internationale tot nu toe geen activiteiten van formaat heeft ontplooid ten voordele van de demokratie en de syndikale rechten in Argentinië of Brazilië. De Europese multinationals maken net zozeer gebruik van de politieke en sociale voorwaarden die de militaire regimes van deze landen verzekeren als de Noord-Amerikaanse multinationals dat doen. Bij stakingen zijn de Duitse ondernemingen niet minder hard dan de Noord-Amerikaanse, en ze aarzelen evenmin om de hulp van de militaire staat in te roepen. De steun van de sociaal-demokratie en haar vakbonden aan onafhankelijke vakbonden (bijvoorbeeld ten tijde van de stakingen in de Braziliaanse auto-industrie) is niet erg doeltreffend, en ze is slechts laat op gang gekomen. De Duitse regering oefent ook geen druk uit voor de verdediging van de politieke en syndikale vrijheden in deze landen.

Het is mogelijk dat de meest luciede vertegenwoordigers van het Duitse grootkapitaal een minder repressief politiek regime zouden verkiezen in

Argentinië en Brazilië, een meer *geinstitutionaliseerde* vorm van de klasstrijd, die een stabiliteit op lange termijn zou kunnen garanderen, en dat ze zelfs vrije vakbonden zouden aanvaarden om te onderhandelen over kollektieve overeenkomsten teneinde onkontroleerbare stakingen te vermijden. Er bestaan misschien leiders van multinationals in Brazilië of Argentinië die dromen van een samenwerking tussen kapitaal en arbeid in het kader van een *Duits model*. Maar een dergelijk model is niet toepasbaar in Latijns-Amerika. De zeer konkrete ervaring van gesyndiceerde arbeiders bestaat reeds in de meest moderne industrieën (bijvoorbeeld, de auto-industrie in Cordoba in Argentinië in het verleden, en de arbeiders van Sao Bernardo in Brazilië vandaag), te weten in *bevoorrechte* sectoren, die nochtans een militant, revolutionair syndikalisme ontwikkeld hebben, vatbaar voor vereniging met een bredere oppositiebeweging waarvan de doeleinden zeer omvangrijke beperkingen op de activiteit van multinationals zouden kunnen insluiten, om niet te zeggen hun eliminatie. Vandaar dat een sociaal-democratisch projekt dat toegevingen doet aan de arbeidersklasse en dat garanties inhoudt voor de vrijheid van organisatie, zeer weinig compatibel lijkt met de belangen van de multinationals die, zelfs wanneer zij hun toevlucht niet kunnen nemen tot een *overuitbuiting* van de arbeidsvorm, nood hebben aan een sterke en repressieve staat, die borg staat voor politieke stabiliteit.

Het is dus niet zo gemakkelijk om een rechtstreeks verband te leggen tussen het sociaal-democratische politieke offensief en de specifieke belangen van het Duitse grootkapitaal in bepaalde landen. Het kan gebeuren dat de Ebert-stichting een *bemiddelende* rol speelt ten voordele van Duitse investeringen, zoals dat het geval geweest is in Venezuela tijdens de regering van de Acción Democrática. Maar het gaat hier niet om een typerend geval. Het staat vast dat men de door de Ebert-stichting verstrekte informatie aanwendt om na te gaan of het *klimaat* al dan niet gunstig is voor investeringen in verschillende regio's van de wereld, en dat de Stichting jaarlijks economische bijeenkomsten organiseert in Hamburg, met deelname van vertegenwoordigers van multinationals en de staat. Feiten als de steun van de sociaal-democratie aan de Sandinistische revolutie vormen in geen geval de rechtstreekse uitdrukking van economische belangen. Zij passen echter wel in een samenhangende strategie: West-Duitsland moet de wereld bewijzen dat het niet eenvoudigweg een afgevaardigde is van het Noordamerikaanse imperialisme, en dat het bereid is steun te verlenen aan nationalistische bewegingen die zich van een partiële onafhankelijkheid tegenover de Verenigde Staten willen verzekeren door hun afhankelijkheid te diversifiëren. Een onafhankelijke politiek vanwege de Duitse staat en haar regeringspartij, zoals die tot uitdrukking komt in de tegenstelling met de Verenigde Staten met betrekking tot Centraal-Amerika, wijst er de (rechtse en linkse) *nationalisten* op dat de Duitsers bereid zijn om hen te helpen bij het overstijgen van de unilaterale afhankelijkheid tegenover de Verenigde Staten.

Het is binnen deze kontekst dat men de fameuze *Noord-Zuid dialoog* moet beoordelen. De sociaal-democratie beweert een belangenkompatibiliteit tussen de *rijke* en de *arme* landen te vestigen door de creatie van een nieuwe mondiale economische orde, op dezelfde manier waarop zij de rol van *bemiddelaar* tussen kapitaal en arbeid op zich neemt, verklarend dat hun belangen compatibel zijn. Het gaat veeleer om een poging om een ideolo-

gie van *internationale samenwerking* uit te bouwen, dan om een concrete politiek die voorwaarden en beperkingen oplegt aan de multinationals. In alle geval speelt deze ideologie een belangrijke rol in de mate waarin zij er in slaagt de illusie te scheppen dat West-Duitsland een potentiële bondgenoot van de Derde Wereld in haar streven naar een onafhankelijke politiek is.

De socialistische Internationale heeft geen *sociaal-demokratisch plan* voor de landen van Amerika en ze kan dat ook niet hebben. Wanneer de partijen die met haar verwant zijn toegetreden tot de regering — bijvoorbeeld, de Acción Democrática in Venezuela, de PLN in Costa Rica en de Partij van Manley in Jamaica — beschikken ze over geen enkel lange-termijnbeleid dat de belangen van het nationale en internationale kapitaal kan verzoenen met de belangen van de volksmassa's. Ondanks deze nederlagen geniet de sociaal-democratie een aanzienlijk prestige en zij oefent aantrekkingskracht uit op een belangrijk deel van de Latijns-Amerikaanse linkerkzijde. Waarom?

- 1) De sociaal-democratie profiteert van een politieke leemte die in Latijns-Amerika ontstaan is tengevolge van het failliet van de zogenaamd revolutionaire plannen, die zich baseerden op de veralgemening van de guerrilla-strijd in alle landen van het kontinent. Vandaag neemt de verzetsstrijd van de volksklassen andere vormen aan in Centraal-Amerika dan in de Zuidkegel, en de idee van een Latijns-Amerikaans revolutie volgens identieke wegen is niet meer dan een mystifikatie van een tamelijk traditionele *revolutionaire* linkerkzijde. De afwezigheid van een gemeenschappelijke revolutionaire strategie laat de sociaal-democratie toe, precies vanwege haar pragmatisme, pogingen te ondernemen om samen te werken — naargelang het geval — met hetzij openlijk reformistische politieke krachten, hetzij met revolutionairen die de gewapende strijd verkondigden.
- 2) De sociaal-democratie is ontegensprekelijk opportunistisch — ook in de betekenis dat ze gebruik maakt van de omstandigheden die politieke leemtes haar bieden. Maar dit impliceert niet dat ze geen enkel principe zou hebben, zoals dat het geval is met de christen-democratie, die de meest uiteenlopende regimes steunt, met inbegrip van bloedige militaire dictaturen (Chili, El Salvador). De sociaal-democratie heeft bepaalde principes die gedeeld worden door de democratische linkerkzijde: het politieke pluralisme, de vrijheid van syndikale organisatie, het afwijzen van geweld van bovenaf tegenover politieke tegenstanders, enz. Zij heeft aanzienlijke steun verleend aan de slachtoffers van de reactionaire staatsgrepen in Chili, Argentinië en Bolivië, en de democratische krachten van vele Latijns-Amerikaanse landen weten dat zij kunnen rekenen op de steun van de Europese sociaal-democraten in het geval van een nieuw kontrarevolutionaire golf. Gegeven het opportunisme van de Moskou-gezinde kommunistische partijen die zelfs de militaire dictatuur in Argentinië niet veroordelen, begrijpt men dat de revolutionairen *realistisch* worden. De bittere ervaringen van het laatste decennium hebben de Latijns-Amerikaans linkerkzijde er toe gebracht de *democratie*, die nooit louter formeel is, maar steeds het resultaat van de strijd van de onderdrukten die men moet ondersteunen, nog meer naar waarde te schatten. Vanuit deze invalshoek bestaat er een objectieve konvergentie met een sociaal-democratie die haar eigen principes toepast.

In ruil voor haar hulp vraagt de sociaal-democratie geen onmiddellijke onvoorwaardelijke aankleving van een rigiede politieke lijn, zoals de Sovjet- of Chinees-gezinde kommunistische partijen dat doen. Zeer uiteenlopende organisaties kunnen zich beroepen op een *demokratisch socialisme* dat niemand kan definiëren. De aanhechting bij de socialistische Internationale biedt aan alle politieke krachten die feitelijk het kapitalistisch afhankelijkheidssysteem niet willen veranderen, de mogelijkheid om zich *anti-imperialistisch* imago aan te meten. Revolutionaire krachten die samenwerking zoeken met de sociaal-democratie, hebben er ook belang bij «*de afhankelijkheid te diversifiëren*», aangezien het enige alternatief bestaat in een volledige afhankelijkheid van het zichzelf socialistisch noemende kamp, met — minstens gedeeltelijk — verlies van hun onafhankelijkheid. De steun van de socialistische Internationale aan de Sandinisten en aan het Salvadoriaanse FDR lijkt te bewijzen dat niemand verplicht is zijn principes te laten varen om geholpen te worden door de sociaal-democratie. Gekonfronteerd met de steeds openlijker interventie van de Verenigde Staten in hun halfrond, kan men niet ontkennen dat het sociaal-democratisch offensief positieve aspecten heeft in de huidige situatie, onafhankelijk van de beweegredenen die er aan ten grondslag liggen. Niemand heeft het recht kritiek te leveren op de Latijns-Amerikaanse revolutionairen omwille van het feit dat zij steun zoeken bij de sociaal-democratie in hun strijd tegen een rechtstreekse, agressieve en verwaande vijand. Men moet zich in alle geval bewust zijn van de mogelijke consequenties van een samenwerking met de sociaal-democratie op het politieke leven van de revolutionaire organisaties, evenals van de onvermijdelijke limieten van de solidariteit van de Europese sociaal-democratie op het politieke leven van de revolutionaire organisaties, evenals van de onvermijdelijke limieten van de solidariteit van de Europese sociaal-democratie.

Nu bestaat er geen enkele mogelijkheid om de inhoud van de sociaal-democratische politiek in Europa te transfereren naar de Latijns-Amerikaanse landen. Maar men kan pretenderen dat men in Latijns-Amerika aangepaste vormen van politiek leven van de sociaal-democratische organisaties oplegt door tegemoet te treden aan de eisen van de nieuwe Latijns-Amerikaanse organisaties (bijvoorbeeld van de Braziliaanse PT, die pogingen doet om zich te structureren onder de vorm van een basisdemocratie, met controle op de verkozenen tot op de hoogste leidinggevende niveaus). Men moet niet ontkennen dat de sociaal-democratie zich laat inspireren door de normen en principes van de burgerlijke representatieve democratie: de partijbasis heeft geen enkele reële mogelijkheid om de beslissingen van de leiders te controleren, terwijl de mogelijkheden van een interne oppositie om vanuit haar stellingen de meerderheid te halen enorm beperkt zijn. In het interne leven van een sociaal-democratische partij bestaan er fenomenen die analoog zijn aan deze die voorkomen in de partijen van het stalinistische type, welke dezelfde vijandigheid delen tegenover *spontaneïstische* acties van de basis.

Het objectieve effect van de sociaal-democratische interventie, onafhankelijk van de politieke inhoud, ligt in de versteviging van de positie van de *leaders* tegenover hun basis. Deze *leaders* trekken van het ene kollokwium van de Ebert-stichting naar het andere, en ze worden vlug onmisbaar door het internationale prestige dat ze verworven hebben op de ontelbare reizen georganiseerd door de socialistische Internationale. De *experten* van

de Ebert-stichting bieden hun hulp aan om verkiezingskampagnes te organiseren volgens het *model* van de *ontwikkelde* landen, te weten door publicitaire middelen die de militanten verwijzen naar een tweederangsrol. Beetje bij beetje legt men een politieke levensstijl op die inkompatibel is met een interne democratie, zonder ook maar de geringste programmatische verandering in te voeren. De *sociaal-demokratisering* van de populistische partijen impliceert een hogere graad van politiek professionalisme, een grotere onafhankelijkheid voor één enkele *leader*, en minder mobilisaties van de massa's.

Binnen de Latijns-Amerikaanse linkerzijde bestaat er een tendens om het belang van politieke strijdvormen te onderschatten en om de debatten toe te spitsen op de programmatische inhoud. Nochtans is het opleggen van een bepaalde stijl in het dagelijks leven van een organisatie doorslaggevend voor haar ontwikkeling dan alle programmatische verklaringen. Dit geldt voor alle militaristische tendenzen die zich ontwikkelen binnen guerrilla-organisaties. Dit geldt eveneens in het geval van nauwe banden met de sociaal-democratie. Als men de steun van de socialistische Internationale wil, zijn deze banden onvermijdelijk, maar men dient zich bewust te zijn van hun implicaties, en men moet de controle op de *leaders* die zich zouden kunnen verwijderen van hun basis verstevigen.

Uiteindelijk zou het fataal zijn voor de Latijns-Amerikaanse linkerzijde voorbij te gaan aan de rol die de sociaal-democratie speelt in de Europese landen, om op die manier de illusies omtrent de stabiliteit van haar solidariteit met de progressistische krachten van Latijns-Amerika op te schroeven. Terwijl ze de revolutionaire strijd in Centraal-Amerika steunt, heeft de Duitse sociaal-democratie zich in haar eigen land onbekwaam getoond om zelfs maar een weinig reformistische politiek te voeren. De verklaring van Santo Domingo bevestigt dat de Europese sociaal-democratische partijen «*een eersterangsrol gespeeld hebben in de verovering van een hoger levensniveau voor de werkende massa's van hun volkeren.*» Maar in de huidige situatie legt de Duitse sociaal-democratisch liberale regering ongeken-de offers op aan de massa's, door de reële lonen te verlagen en door te snijden in de staatssteun voor werklozen waarvan het aantal blijft toenemen. Ten tijde van de crisis van het wereldkapitalisme bestaat er geen antwoord op de voorgenomen *kapitalistische revolutie*, die onder een tamelijk coherente vorm gelanceerd is door de regeringen Thatcher en Reagan.

De essentie van de sociaal-democratie ligt in het zoeken naar een intermediaire stem, zowel in de binnenlandse als in de internationale politiek. Haar huidige tegenstelling met het Noord-Amerikaanse imperialisme met betrekking tot Centraal-Amerika is eerder het resultaat van de agressieve en ontoegeeflijke houding van de regering van de Verenigde Staten dan van een sociaal-democratisch offensief. Spijtig genoeg vormt de steun aan de Salvadoriaanse revolutionaire krachten op geen enkele wijze de uitdrukking van een solidariteitsbeweging gestimuleerd door de sociaal-democratie, en ze konkretiseert zich voornamelijk op het niveau van een bijna geheime diplomatie op het vlak van de socialistische Internationale, welke het Duitse publiek amper kent. Het gevaar bestaat steeds dat de sociaal-democratie haar huidige posities opgeeft om een doorgedreven konflikt met de Verenigde Staten te vermijden, vermits zij dit bondgenootschap noodzakelijk acht tegenover datgene wat zij, vanuit een doorgedreven antikommunistische logika, karakteriseert als de bedreiging door de

Sovjet-Unie. De rechtstreekse tegenstelling met Oost-Duitsland, en de situatie van West-Duitsland als grensland tussen de twee blokken vormen factoren die zwaarder doorwegen dan het lot van een kleine zusterpartij die verweekeld is in een verbond van revolutionaire krachten tegen het imperialisme.

Er bestaan nochtans elementen die spelen tegen een drastische herziening van het huidige beleid van de sociaal-democratie in Latijns-Amerika, tegen een meer *realistische* politiek en tegen een toenadering tot de posities van de Verenigde Staten.

Eerst en vooral is het duidelijk dat een verwaarlozing van de Salvadoriaanse revolutionairen het einde van elk offensief van de sociaal-democratie in Latijns-Amerika zou betekenen. Geen enkele van de partijen die nu samenwerking met de socialistische Internationale zoeken, zou nog bereid zijn vertrouwen te stellen in de sociaal-democratie. Ten tweede belet de eenheid van de revolutionaire krachten in Nicaragua en El Salvador een verandering van beleid onder het voorwendsel dat het *internationale kommunisme* de hegemonie zou veroveren in de bevrijdingsbewegingen. Ten derde moet men de interne situatie van een land als Duitsland in beschouwing nemen. Er bestaat, onafhankelijk van de sociaal-democratie, een sterke anti-imperialistische jongerenbeweging, die er toe in staat is mobilisaties en manifestaties te realiseren die een impact hebben op het beleid van de sociaal-democratie (zo is er bijvoorbeeld in februari 1980 in Frankfurt een manifestatie van 20.000 mensen tegen de interventie van de Verenigde Staten in El Salvador geweest). Zeer bekende leden van de sociaal-democratie hebben een oproep ondertekend om fondsen in te zamelen voor de bewapening van de Salvadoriaanse revolutionaire beweging. Met andere woorden, er bestaat een onafhankelijke linkerzijde met een consequente anti-imperialistische houding, die potentieel een dergelijke invloed kan hebben dat ze de sociaal-democratie kan beletten haar officiële positie van vandaag op te geven.

Klaus Mesckat
(Vertaling: Rudy Nuyens)